

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Пенка Тодорова Кънева

ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Педагогически факултет

на дисертационен труд на тема:

„Формиране на езикови компетентности за межкултурно общуване в европейски образователен контекст чрез Фулбрайтов обмен”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на

Рени Радкова Бунева

Професионално направление: 2.1. Филология (Съпоставително езикознание – приложна лингвистика)

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД 38-290/17.07.2020 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Биографични данни за автора: Рени Бунева е завършила бакалавърска програма по начална училищна педагогика и английски език и магистърска програма по предучилищна педагогика във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Дълги години е била учител в държавни и частни училища във Велико Търново, Ловеч и София. След дипломирането си в магистърската програма по английска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ започва да работи като хоноруван, а след това - и като щатен преподавател по английски език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (във ФКНФ и ФМИ). Успоредно с това се е занимавала с организационна и административна работа – била е инспектор по учебната дейност и секретар на катедра „Англицистика и американистика“. През последните пет години е участвала в три международни проекта, а от 2010 до 2014 г. ежегодно се е обучавала в Международния летен институт, организиран от комисия „Фулбрайт“ в България. Опитът и впечатленията на Рени Радкова от тези участия, както и професионалният ѝ профил, я провокират да се насочи към научното изследване на проблема за формирането на езикови компетентности за межкултурно общуване в европейски образователен контекст чрез Фулбрайтов обмен.

Данни за докторантурата: Рени Бунева е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка по професионално направление: 2.1. Филология (Съпоставително езикознание – приложна лингвистика) към научната лаборатория по приложна лингвистика на ДЕО в Софийския университет със срок на обучение 20.01.2015 – 20.01.2018 г. Отчислена е с право на защита със Заповед РД 20-181/26.01.2018 г. Дисертационният ѝ труд е обсъден предварително и предложен за публична защита, насрочена със Заповед № РД 38-290/17.07.2020 г. Процедурата за докторантура е спазена и е в съответствие с нормативните документи на Софийския университет за обучение на докторанти.

Данни за дисертацията и автореферата: Представеният дисертационен труд на тема: „Формиране на езикови компетентности за межкултурно общуване в европейски образователен контекст чрез Фулбрайтов обмен” е с обем от 185 страници, от които 148 страници са основен текст и 37 страници - приложения. Основният текст е структуриран в пет глави и заключение. Трудът е онагледен с 24 диаграми и 26 таблици, които създават прегледност на данните. Библиографските източници са 68 - на латиница (52) и на кирилица (16); посочени са и 4 официални документа на международни и български институции.

Първата глава включва три основни части – въведение, представяне на научния апарат на изследването и очертаване на структурата на дисертационния труд. Във *въведението* докторантката аргументира актуалността на изследваната от нея проблематика, като обяснява избора на тема със своята убеденост в тезите: езикът и моделите на мислене са взаимосвързани; всеки народ има специфичен начин на мислене; в културата му може да се проникне по-дълбоко чрез разбирането на ключовите думи от езика му; за запознаване с културата на езика-цел е най-добре да се осигури естествен контекст, например чрез преподаване на езика от неговите носители. От тези позиции Рени Бунева заявява намерението си да анализира взаимодействието между двете култури – на обучаващия и на обучаваните и да търси отговор на въпроса: как овладяването на два езика и придобиването на втора култура спомага за развитието на межкултурната компетентност. Научният апарат на изследването е адекватен на изследователските намерения.

Във връзка с интердисциплинарността на проблематиката във *втората глава*, посветена на формирането на межкултурна комуникация чрез преподаването на чужд език, са изяснени ключови за изследването термини и идеи от различни научни области: приложна лингвистика, културология, социолингвистика, методика на обучението по чужд език, а в *третата глава*, озаглавена „Европейската езикова политика и межкултурната

комуникация“, те са дискутирани от гледна точка на характерните за съвременното явление – глобализацията, интернационализацията на образованието и потребността от межкултурно общуване. Направеният анализ е компетентен и логически свързан с изследователските намерения. Очертани са акцентите в езиковата политика на България като част от европейската общност и европейската езикова политика. *Четвъртата* глава представя възможностите за осъществяване на межкултурна комуникация в европейски контекст чрез международен обмен на преподаватели, които работят като помощник-учители по програмата за българо-американски обмен на комисия „Фулбрайт“. Изследвани и представени са някои от уменията за межкултурна комуникация.

Изложеното в *Петата глава*, както и в *Приложенията*, е безспорен принос на докторантката и направеното от нея изследване. Разгледан и анализиран в съпоставителен план е голям корпус от български и английски (американски) идиоматични единици, представени от Рени Радкова като концептуална рамка за описване на културни данни. Подбрани и изследвани са отделни групи английски и български фразеологизми, които съдържат семантичен компонент, характерен за всяка култура. Езиковият материал е структуриран и анализиран по специфични за културата ключови думи и теми на основата на класификацията на Хофстеде за културните измерения (представена в раздела за приложения). Потърсени са преводни еквиваленти на изследваните английски фразеологизми в съвременния български език. Съпоставени са и културни ценности. Така авторката доказва, че „езикът, и в частност фразеологията, е основен проводник и съществен механизъм за функционирането на културната идентичност“ (с. 16). От друга страна, изследването на межкултурната комуникация между българи и американци води докторантката до заключението, че помощта, която носителите на езика и културата могат да окажат при усвояването на фразеологични единици в процеса на изучаване на чужд език, респ. в осъзнаването на културната идентичност на носителите на езика-цел, е незаменима - те непрекъснато използват в речта си идиоматични изрази и е достатъчно обучаваните да бъдат провокирани да намерят разликите между идиомите в двата езика.

В *заключението* са обобщени резултатите от направеното изследване, а двете *приложения* на дисертационния труд доказват автентичността му. В първото са представени данни от програмата за образователен обмен на комисия „Фулбрайт“, събрани чрез анкета, разработена от авторката и проведена със 131 участници (46 студенти в Софийския университет и ученици от английски гимназии в гр. Ловеч и гр. София, които интензивно изучават английски език; 42 български преподаватели по английски език в

Софийския университет и в средни училища; 43 американци - университетски преподаватели и помощник-учители-ЕТА, пребиваващи в България по линия на образователния обмен, организиран от Комисия „Фулбрайт“). Анализираният данни показват, че обучението по английски език чрез американски преподаватели съдейства за развитието на уменията за межкултурно общуване на участниците и от трите целеви групи.

Във второто приложение на дисертацията са систематизирани в табличен вид научни изследвания и тестове за измерване на межкултурна комуникативна компетентност; включени са също материали, които могат да се използват в процеса на преподаване и развитие на межкултурни умения.

Докторантката е показала добра научна осведоменост и отговорно отношение при представянето на разглежданата от нея проблематика. Използвани и коректно цитирани са 69 литературни източника на три езика – български, английски и руски, както и редица документи.

Авторефератът отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

Научни приноси: Проведеното от Рени Бунева изследване е посветено на два актуални и значими за съвременната теория и практика на чуждоезиковото обучение проблема:

- формирането на езикови компетентности за межкултурно общуване чрез изучаване на фразеологични единици от чуждия език;
- запознаването с чуждоезиковата култура в естествен контекст, като се използват възможностите на международни образователни програми за преподавателски обмен (в случая на изследването - програма „Фулбрайт“).

Авторката успява да постигне планираните цели, благодарение на задълбочената си лингвистична и методическа подготовка и двупосочния си изследователски интерес – в лингвокултурен и в методически план. В два аспекта могат да се разглеждат и приносите на дисертационния ѝ труд:

- вглеждането в същността и функциите на фразеологичните единици като особен вид културна информация, както и съпоставителното изследване между българския и английския език в тази област;
- успешният опит да се представят възможностите на някои международни програми (в конкретния случай – програмата за Фулбрайтов обмен) като средство за межкултурна комуникация, което води до повишаването на межкултурната компетентност на всички участници в общуването.

Публикации и участия в научни форуми: По темата на дисертационния труд Рени Бунева е представила три самостоятелни публикации и една в съавторство. Две от публикациите са на английски език и са поместени в сборниците на международни научни конференции, проведени в чужбина, а две са на български език: едната – публикувана в престижно научно списание, а другата – в сборник с доклади, изнесени на научна конференция в страната. Публикуваните научни статии отразяват важни аспекти и резултати от дисертационното изследване и отговарят на изискванията към докторантското обучение.

Критични бележки, препоръки и въпроси: Смятам, че представената информация в раздела за приложения може да бъде полезна на образователната практика у нас. Ето защо препоръчвам на докторантката да я публикува, като преди това обогати съдържанието ѝ, например чрез съотнасяне на описаните модели за развитие на межкултурни умения към спецификата на българския образователен контекст и даването на практически насоки относно приложението на тестовете за измерване на межкултурната компетентност.

Заклучение: Дисертационният труд на Рени Радкова Бунева на тема: „Формиране на езикови компетентности за межкултурно общуване в европейски образователен контекст чрез Фулбрайтов обмен” е посветен на актуални и значими проблеми, отразява съвременното състояние и развитие на лингвокултурните и методически достижения, има висока степен на полезност за образователната практика и обучението по английски език. Постигнатите резултати отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Ето защо давам своя **положителен вот** и предлагам на членовете на уважаемото научно жури **да присъдят образователната и научна степен „доктор“** по професионално направление: 2.1. Филология (Съпоставително езикознание – приложна лингвистика) на Рени Радкова Бунева .

Дата: 30.09.2020 г.

Рецензент:

доц. д-р Пенка Кънева